

Een schepenhuis en een gevangenis op "Nieuw Mude" ?

Albert De Keyser

Volgens J.van Dale hebben ze er gestaan, samen met een herberg en een *taanhuus*. De geschiedenisliteratuur over Mude bezorgde ons grote twijfels. Daarop hebben we een aantal geschiedkundige bronnen nagevlood.

- 1354 *"in onse vanghenesse ter Muden"*. De Flou, p. 574.
- 1405, mei Engels offensief tegen Sluis; zij steken Mude in brand.
- 1420 *"prisonnier à la Mue"* , J.van Rompaey Baljuwambt p. 46.
- 1421-1422 Rekening Mude : onkosten huur en brandstof voor de dagelijkse vergadering van de schepenen in Sluis bij Pieter vander Midhage, cleric.10 sch. huishuur voor het houden van vierschaar (rechtspraak) bij Clais van Suers, R. Crois RdP 15.02.52
- 1429-1430 L' ancien hôtel de ville qui se trouvait à la vieille Mude est encore désigné sous le nom de *"stede poorthuis"*. Rekening Mude fol. 11 nr. 4 (Gilliodts, Coutumes de Mude p. 263)
- 1436 Een Engelse vloot steekt Mude in brand : zij gebruiken de huizen van Nieuw Mude als uitvalsbasis tegen Sluis. M.K.E. Gotschalk. Hist. Geog. West Zeeuws VI. II p. 46.
- 1445, 6 april en bevestigd in 1451 Filips de Goede beslist dat er op Nieuw Mude maar vier gebouwen mogen staan : een schepenhuis voor vergaderingen en rechtspraak, een gevangenis, een taveerne en een taanhuis. Van Dale, Sluis pp. 125-126.
- 1451 Tussen Nieuw Mude en de toren van Boergondië lag een terrein van 144 gemeten dat door een zomerkade was omringd. Deze dijk mocht niet worden opgehoogd tenzij stormvloeden het noodzakelijk maakten. Dus zeker niet geschikt om er gebouwen neer te zetten. Het werd pas in 1625 bedijkt als de Goeverneurspolder. Juist daarin tekent J.H. van Dale het rechtshuis en de gevangenis van het waterrecht. Zie zijn kaart van Sluis (1871)
- 1485 Conflicten tussen Vlaanderen en Maximiliaan van Oostenrijk. Mude wordt door de krijgsbenden van de aartshertog geplunderd. P. Meesters, Geschiedenis van Sluis p. 97.
- 1487 Tot dit jaar geeft Brugge jaarlijks aan Mude 20 ponden groot om de kosten van het Waterrecht te helpen dragen; dit sinds 1442. Brugge krijgt voor twaalf opeenvolgende jaren het waterbaljuwschap. Gilliodts, Coutumes de Mude 1891 p. 268.
- 1498 *"ende vertoogt de armoede ende declinatie vander stede vander Mude"*. Jaarlijkse lasten omtrent 50 ponden groot, inkomsten 10 ponden groot. Brugge geeft aan Mude het vruchtgebruik van ongeveer 45 gemeten en 27 gemeten liggende op Nieuw Mude en in de Robe en Moreelpolder. Gilliodts o.c. pp. 270-277.
- 1504 Deze regeling is later gewijzigd of aangevuld. Volgens de stadsrekeningen van 1504 (H.Q. Janssen St. Anna ter Muiden p. 241) en de rekening 1534-1535 legt Brugge jaarlijks 10 ponden groot

toe om de jurisdictie van Mude te helpen bekostigen. R. Crois RdP 15.02.57.

- 1518 Omloper Robemoreelpolder 2^e begin fol. 3vo : "*ende es lant daar ende de huysen ter Nieuwer Mude op staan*"
- 1569 Omloper Robemoreelpolder 2^e begin fol. 186vo : "*ende de gheere aant thaenhuus ter Nieuwer Mude*". Nergens sprake van een schepenhuis of gevangenis.
- 1529 Mude koopt aan Joos Ghysebrecht het huis genaamd "*t Witte Peerd*", gelegen aan de noordzijde van de Hoogstraat in Sluis om te gebruiken als schepenhuis : kostprijs 15 lb. 16 sch. groot + 6 lb. 8 sch. voor het geschikt maken. Gilliodts o.c. pp. 263-264.
- 1534-1535 Rekening Mude : kosten voor herstellingen aan het schepenhuis in Sluis : 10 lb. 18 sch. 4 gr. R. Crois RdP 15.02.62
- 1535 *Joorijs Hendericx, weert ter Nieuwer Mude.*
- 1538-1539 Mude huurt op Nieuwer Mude het huis van Joorijs Hendericx om er vierschaar te houden. Gilliodts o.c. p. 264.
- 1540-1541 *L' image de Sainte Anne fut transportée dans l' Hoochstrate et restaurée par le peintre Lucas; Gilliodts o.c. fol. 20 ver. 1*
- 1554 Volgens aantekeningen Notulboeken Mude p. 50 werd er in 1554 vierschaar gehouden op Nieuwer Mude.
- 1550-1551 Brugge bouwt voor de watering Reigersvliet een nieuwe sluis in de noordoosthoek van de Robemoreelpolder tegenover Sint Jansdam en graaft een nieuwe sluisvliet die tegen aan de sluis halvemaa-vormig is. Zie kaart Deventer ±1562 en kaart Braun 1572.
- 1551, 27 mei Jan Breydel, baljuw van der Mude en het Waterrecht vroeg, daar de brug ter Passage (in Sluis) ter ruïne was, waarlangs hij, evenals zijn voorzaten, gewoon was zijn gevangenen naar de gevangenis te brengen, dit te mogen doen langs den Visscherssteeger en elders "*en alzoo voorts te mogen leiden als van nooden werd thaarlieden vierschaar (op Nieuw Mude) om recht te genieten, totdat de brugge gemaakt zij*"; waarop hem vergund werd, hen in te brengen en wederom uit te leiden over de brug en door de poort van St.-Jakobssteeger, "*als wesende de commodieusste plaats en de naaste aan haarlieden Huis van Rechte gelegen*". J.H. van Dale, Naamlijst p. 29.
- 1566, 5 januari Filips II verkoopt Sluis met het aangehechte Nieuw Mude en het Waterrecht aan Brugge dat hierom had gevraagd. Het kasteel en het feodaal hof met hun aanhorigheden zijn uitgezonderd. Gilliodts, Coutumes de Bruges 1875 tome 2 pp. 395 en 402.

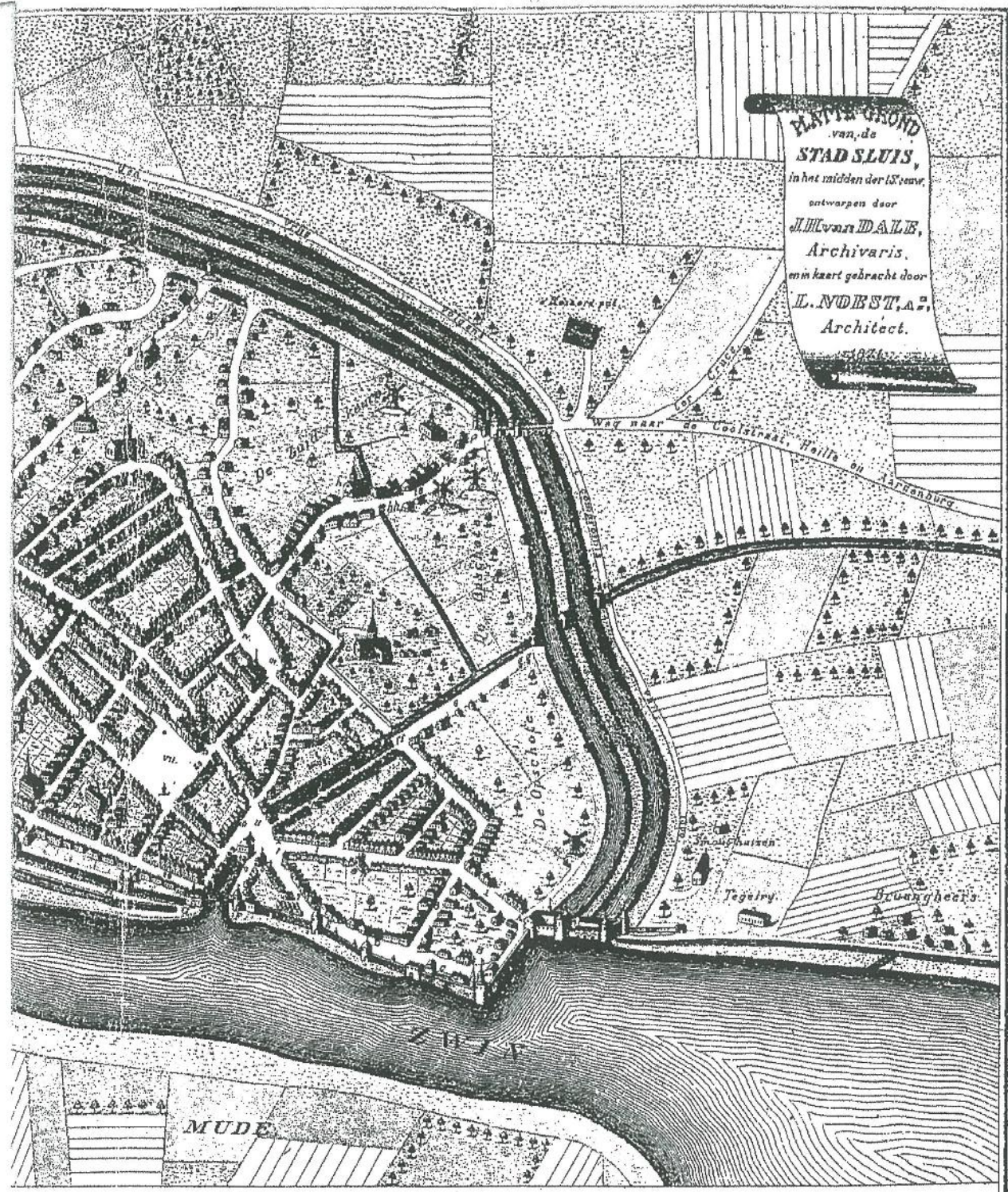
Uit bovenstaande meen ik met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid en tot bewijs van het tegendeel te mogen besluiten dat op Nieuw Mude nooit een schepenhuis noch een gevangenis hebben gestaan; niet in het minst om de slechte financiële toestand van Mude sinds circa 1440.

Grote vraag blijft waar en sinds wanneer de gevangenen van het waterrecht in Sluis opgesloten werden. Aanwijzingen heb ik niet gevonden. Misschien is 1436 met de

brandstichtingen in Mude het goede jaartal, gelet op de verordening van Filips de Goede van 1445. En waar in Sluis ? J.H. van Dale schrijft in zijn naamlijst p. 23: "*In mijns heren huis van Boergondië, den Steen van den Watere...*". Het waterrecht behoorde aan de Graaf en 2/3 van de opgelegde boeten kwamen hem toe. Het zou dus best kunnen dat hij aanhorigheden van het oude feodale hof als gevangenis voor het Waterrecht ter beschikking heeft gesteld.

Men mag de omvang van de eerste gevangenissen niet overschatten en zeker geen vergelijking maken met het huidige gevangeniswezen. Langdurige opsluitingen waren zeldzaam om reden van de te hoge onderhoudskosten van de gevangenen. Regel was voorlopige hechtenis tot aan de rechtspraak die niet lang op zich liet wachten. Voor zware misdaden gold direct de doodstraf, voor lichtere geldboeten (de baljuw deed er zijn voordeel mee), bedevaarten, brandmerken, verbanning enz...

De jurisdictie van het Waterrecht beperkte zich tot het Zwin en Mude en was dus niet uitgestrekt in oppervlakte. Het zal wel zeldzaam geweest zijn dat meerdere personen terzelfdertijd gevangen zaten.

PLATTE GROND
 van de
STAD SLUIS,
 in het midden der 17de eeuw,
 ontworpen door
J. H. VAN DALE,
 Archivaris,
 en in kaart gebracht door
L. N. DEEST, A. Z.,
 Architect.
 1871.

1 De Brugstraat.	12 De Nieuwestraat.	20 Het Windgat de Heer Boudo.	28 Kleine Kloosterstraat.	36 De Nieuwe Vaart.
2 De Korte Maagdenstraat.	13 De Zuidkerkestraat.	21 Het Windgat de Heer Boudo.	29 De Kruisstraat of groote	37 De Sint Annastraat.
3 De Maagdenstraat.	14 Het Oude Vrouwenkerkhof.	22 Het Windgat de Heer Boudo.	30 Kloosterstraat.	38 De Oude Vaart.
4 De Kampenstraat.	15 Het Nieuwekerke.	23 De Heer Willemstraat van	31 De Pannekoekstraat.	39 De Sint Brunnensstraat.
5 De Kerkersstraat.	16 De Heer Boudo.	24 Heer Boudo.	32 De Kruisstraat.	40 De Nieuwekerke.
6 De Heer Boudo.	17 Het Ver Nieuwekerke	25 De Heer Boudo.	33 De Sint Janstraat.	41 De Sint Janstraat.
7 De Heer Boudo.	18 van Rapschulte.	26 De Heer Boudo.	34 De Sint Janstraat.	42 De Heer Boudo.
8 De Heer Boudo.	19 De Kapellestraat.	27 De Heer Boudo.	35 De Sint Janstraat.	43 De Heer Boudo.
9 De Kerk van den Vliet.	20 De Nieuwekerke.	28 De Heer Boudo.	36 De Sint Janstraat.	44 De Heer Boudo.
10 De Kerk van den Vliet.	21 De Oude Vaart.	29 De Heer Boudo.	37 De Sint Janstraat.	45 De Heer Boudo.
11 De Nieuwekerke.	22 De Oude Vaart.	30 De Heer Boudo.	38 De Sint Janstraat.	46 De Heer Boudo.
12 De Sint Janskerke.	23 De Oude Vaart.	31 De Heer Boudo.	39 De Sint Janstraat.	47 De Heer Boudo.
13 De Kerkstraat.	24 De Oude Vaart.	32 De Heer Boudo.	40 De Sint Janstraat.	48 De Heer Boudo.
14 Het Windgat de Heer Boudo.	25 De Oude Vaart.	33 De Heer Boudo.	41 De Sint Janstraat.	49 De Heer Boudo.
15 De Kerkstraat.	26 De Oude Vaart.	34 De Heer Boudo.	42 De Sint Janstraat.	50 De Heer Boudo.
16 Het Nieuwekerke.	27 De Oude Vaart.	35 De Heer Boudo.	43 De Sint Janstraat.	51 De Heer Boudo.
17 De Kerkstraat.	28 De Oude Vaart.	36 De Heer Boudo.	44 De Sint Janstraat.	52 De Heer Boudo.
18 De Kerkstraat.	29 De Oude Vaart.	37 De Heer Boudo.	45 De Sint Janstraat.	53 De Heer Boudo.
19 Het Nieuwekerke.	30 De Oude Vaart.	38 De Heer Boudo.	46 De Sint Janstraat.	54 De Heer Boudo.

VIS

